

Valsts probācijas dienests

This project is co-funded by the European Union

Jaunākās tendences dzimumnoziedznieku riska un vajadzību novērtēšanā pasaulē un gaidāmo izmaiņu ietekme uz klientu terapiju

2016.gada 26.maijs

Valsts probācijas dienesta Uzraudzības un probācijas programmu departamenta
Uzraudzības nodaļas vecākais referents **Ainis Jukšs**

Kāpēc ir svarīga dzimumnoziedznieku risku un vajadzību novērtēšana?

- lai veicinātu sabiedrības drošību
- lai noteiktu, kuriem klientiem nepieciešama rutīnas interence, bet kuriem - ārkārtas pasākumi
- lai stratēģiski pareizi izmantotu resursus
- lai veiktu dzimumnoziedznieku terapiju atbilstoši riska-vajadzību-atsaucīgas rīcības modelim

(Karls Hansons)

Valsts probācijas
dienests

Vai speciālisti visā pasaulē vienādi saprot, kas ir zema, vidēja, augsta riska dzimumnoziedznieks?

Dažādi riska un vajadzību novērtēšanas instrumenti vienas valsts robežās (Static-99R, Stable-2007, Acute-2007, STATIC-99, Static-2002, Static-99R & Static-2002R, Sexual Violence Risk-20 (SVR-20), ARMIDILO-S, Sex Offender Risk Appraisal Guide (SORAG))

Dažādi novērtējuma līmeņi:

- zems, vidēji zems, vidēji augsts, augsts (Static-99R)
 - zems, vidēji zems, vidējs, vidēji augsts, augsts (Static-2002R)
 - zems, vidējs, augsts (SVR-20)
 - zems, vidējs, augsts (ARMIDILO-S)
- Violence Risk Appraisal Guide (VRAG) 1 – 9 riska līmeņi

Valsts probācijas
dienests

Vai vienādi saprotam, kurus dzimumnoziedzniekus iesaistīt terapijas programmās un kādās?

Vai vienādi saprotam, kādas stratēģijas jāpielieto darbā ar konkrēto klientu?

Dalījuma piecās riska kategorijās ieteikums

Pirmā kategorija (I)

Profils:

Kriminogēnās vajadzības: nav vai īslaicīgas (pārejošas)

Nekriminogēnās vajadzības: nav vai īslaicīgas (pārejošas)

Resursi: skaidri identificējami ārēji un iekšēji resursi, kas ļauj atturēties no noziedzīgiem nodarījumiem

Recidīva koeficients: identisks sabiedrībai kopumā (ļoti zems)

Dalījuma piecās riska kategorijās ieteikums

Pirmā kategorija (I)

Korekcijas stratēģijas:

Pakalpojumi: nav vajadzīgi vai nosūtīšana uz sociālo dienestu, ja klients to vēlas

Uzraudzība sabiedrībā: minimāla, jo nav nepieciešama

Ieslodzījums: neproduktīvs (noved pie pretēja rezultāta)

Rezultāti:

Īstermiņa: nav izmaiņu recidīva varbūtībā

Dzīves gaita: atturēšanās

Valsts probācijas
dienests

Dalījuma piecās riska kategorijās ieteikums

Otrā kategorija (II)

Profils:

Kriminogēnās vajadzības: maz, ja ir, tad vairāk akūtas (īslaicīgas), nevis hroniskas

Nekriminogēnās vajadzības: maz, ja ir, tad pārejošas/īslaicīgas, ātri atrisināmas

Resursi: skaidri identificējami ārēji un iekšēji resursi, kas ļauj atturēties no noziedzīgiem nodarījumiem

Recidīva koeficients: augstāks nekā indivīdam bez kriminogēnas pagātnes, bet zemāks nekā tipiskam noziedzniekam

Valsts probācijas
dienests

Dalījuma piecās riska kategorijās ieteikums

Otrā kategorija (II)

Korekcijas stratēģijas:

Pakalpojumi: īsa intervence: problēmu risināšana, izmantojot sabiedrībā pieejamos pakalpojumus

Uzraudzība sabiedrībā: parasta lietas vadīšana ar minimālu uzraudzību, zemas intensitātes atbalsts

Ieslodzījums: var būt produktīvs krīzes situācijas atrisināšanai, bet ne ilgtermiņa

Rezultāti:

Īstermiņa: recidīva varbūtība ātri samazinās līdz I kategorijas līmenim

Dzīves gaita: atturēšanās

Valsts probācijas dienests

Dalījuma piecās riska kategorijās ieteikums

Trešā kategorija (III)

Profils:

Kriminogēnās vajadzības: dažas, var būt viena vai divas nopietnas (novērtētas ar 2 punktiem)

Nekriminogēnās vajadzības: dažas, tipiskas noziedzniekiem

Resursi: var identificēt dažus iekšējos un ārējos resursus.

Neregulāra, reta resursu izmantošana, netiek aktīvi izmantoti, lai veiksmīgi iekļautos sabiedrībā

Recidīva koeficients: vienāds ar noziedznieku grupas vidējo koeficientu (vidējs visai novērtēto klientu grupai)

Valsts probācijas dienests

Dalījuma piecās riska kategorijās ieteikums

Trešā kategorija (III)

Korekcijas stratēģijas:

Pakalpojumi: strukturēts pakalpojums, vērsts uz kriminogēnajām vajadzībām (aptuveni 100 – 200 stundas), palīdzot novērst arī nekriminogēnos faktorus

Uzraudzība sabiedrībā: uz izmaiņām orientēta uzraudzība, atbilstošas intensitātes, strukturēts atbalsts

Ieslodzījums: var palīdzēt īstermiņa riska vadīšanai

Valsts probācijas dienests

Dalījuma piecās riska kategorijās ieteikums

Trešā kategorija (III)

Rezultāti:

Īstermiņa: recidīva varbūtība ievērojami krīt, ja tiek pielietotas atbilstošas stratēģijas, taču joprojām paliek augstāka nekā II kategorijas klientiem

Dzīves gaita: laika gaitā paredzama iesaistīšanās noziedzīgās darbībās, bet ir arī iespējama atturēšanās no nozieguma ilgāk par gadu

Valsts probācijas dienests

Dalījuma piecās riska kategorijās ieteikums

Ceturtā kategorija (IV)

Profils:

Kriminogēnās vajadzības: daudz, viena vai divas kriminogēnās vajadzības var būt hroniskas un ilgstošas, bet pārējās vidēji nopietnas

Nekriminogēnās vajadzības: daudz, vidēji smagas

Resursi: maz identificējamu ārējo un iekšējo resursu, neregulāra, reta resursu izmantošana. Esošie resursi netiek izmantoti, lai veiksmīgi iekļautos sabiedrībā

Recidīva koeficients: augstāks nekā "tipiskajam" noziedzniekam

Valsts probācijas dienests

Dalījuma piecās riska kategorijās ieteikums

Ceturtā kategorija (IV)

Korekcijas stratēģijas:

Pakalpojumi: strukturēti, visaptveroši (kompleksi) pakalpojumi, kas vērsti uz kriminogēnajām vajadzībām ilgstošā laika periodā, izmantojot sabiedrības atbalstu (aptuveni 300 stundas pakalpojumu sniegšana), palīdzot novērst arī nekriminogēnos faktorus

Uzraudzība sabiedrībā: intensīva, uz izmaiņām orientēta uzraudzība, vērsta uz riska vadību. Atbilstošas intensitātes strukturēts atbalsts

Ieslodzījums: var palīdzēt īstermiņa riska vadīšanai un terapijas sākšanai

Valsts probācijas dienests

Dalījuma piecās riska kategorijās ieteikums

Ceturtā kategorija (IV)

Rezultāti:

Īstermiņa: recidīva risks var samazināties, ja tiek pielietotas piemērotas stratēģijas, BET joprojām saglabājas vidējā līmenī (III kategorija), ja salīdzina ar kopējo noziedznieku recidīva līmeni

Dzīves gaita: hroniskais noziedzības līmenis pakāpeniski (ar laiku – gadi, desmitgades) samazinās, ja tiek sniegti atbilstoši pakalpojumi

Valsts probācijas
dienests

Dalījuma piecās riska kategorijās ieteikums

Piektā kategorija (V)

Profils:

Kriminogēnās vajadzības: daudz, hroniskas, ilgstošas un "iesakņojušās"

Nekriminogēnās vajadzības: daudz, vidēji smagas

Resursi: maz identificējamu iekšējo un ārējo resursu, tiek izmantoti antisociālos nolūkos (noziegumu veikšanai)

Recidīva koeficients: recidīva līmenis 85% (ļoti augsts recidīva līmenis)

Valsts probācijas
dienests

Dalījuma piecās riska kategorijās ieteikums

Piektā kategorija (V)

Korekcijas stratēģijas:

Pakalpojumi: strukturēti, visaptveroši (kompleksi) pakalpojumi, kas vērsti uz kriminogēnajām vajadzībām daudzu gadu garumā, aptuveni 300 stundas pakalpojumu sniegšana, ideālā variantā – pirms klients nonāk sabiedrībā, palīdzot novērst arī nekriminogēnos faktorus

Uzraudzība sabiedrībā: ilgtermiņa uzraudzība, intensīva uzraudzība, kas koncentrējas uz riska faktoriem, ātri reaģē uz izmaiņām un strauji maina uzraudzības fokusus, ja ir izmaiņas

Ieslodzījums: izolēšana sabiedrības drošībai, ilgtermiņa stratēģiju izmantošana, kas vērstas uz uzvedības maiņu (programmas ieslodzījumā)

Valsts probācijas
dienests

Dalījuma piecās riska kategorijās ieteikums

Piektā kategorija (V)

Rezultāti:

Īstermiņa: recidīva risks joprojām paliek augsts, neskatoties uz ilgtermiņa korekcijas pakalpojumu saņemšanu

Dzīves gaita: hroniskais noziedzības līmenis pakāpeniski samazinās, bet daudzu gadu desmitu laikā vai arī novecojot, vai arī tāpēc, ka atrodas cietumā

Katra nākamā kategorija arvien lēnāk pāriet (mainās) uz iepriekšējo kategoriju

Valsts probācijas
dienests

Nākotnes izaicinājumi – speciālista darba plāns

Latvijas sodu izpildes kodeksa 154.pants:

- Nosacīti notiesātā uzraudzība notiek saskaņā ar uzraudzības plānu, kuru sagatavo Valsts probācijas dienesta amatpersona
- Uzraudzības plāna sagatavošanā iesaista nosacīti notiesāto

Uzraudzības plāns – pamatā klienta plāns darbībām ārpus struktūrvienības

Uzraudzības plāns – uzraudzības intensitātes rādītājs un uzraudzības vienību rādītājs

Valsts probācijas dienests

Nākotnes izaicinājumi – speciālista darba plāns

Jautājums:

Vai dzimumnoziedznieku (īpaši vidēja un augsta riska) uzraudzības plāns atbilst savai būtībai?

Jautājums darba grupai:

Kādu Jūs redzat speciālista darba plānu? Kā tas varētu papildināt esošo uzraudzības plānu?

Vai un kādas izmaiņas būtu nepieciešamas riska un vajadzību novērtēšanas dzimumnoziedzniekiem metodikā Latvijā?

Valsts probācijas dienests

Izmantotie avoti

R.Karl Hanson. *What is a low risk sex offender? What is a high risk sexual offender? Toward a common language for risk communication.* Presentation at the Annual Research and Treatment Conference of the Association for the treatment of Sexual Abusers, Montreal, Quebec, October 14, 2015.

Andrew John Rawson Harris & R.Karl Hanson. *Clinical, actuarial and dynamic risk assessment of sexual offenders: Why do things keep changing?* Journal of Sexual Aggression. Vol.16, No.3, November 2010.

R.Karl Hanson. *Twenty Years of Progress in Violence Risk Assessment.* Journal of Interpersonal Violence. Vol.20 No.2, February 2005.

Valsts probācijas
dienests

PALDIES PAR UZMANĪBU!

ainis.jukss@vpd.gov.lv